Expt. No. :
Name :

Date / /
Page No.

Assignment

Name :- Maheshwari Tushar R.

Sem :- Sem- 6 Roll No :- 86

P.R.N. No :- e2303000110054

Sub :- CoC Banking & Fin

Shree R.R. Lalan College

Teacher Sing :-

Questions :-

2. વિવિધ પ્રકારના ગ્રાહકો વિશે વિગતવાર નોંધ લખો.

Teacher's Signature ____________

Maheshwari Tushar R. પ્રીત

Expt. No.
Name : વિવિધ પ્રકારના ગ્રાહકો વિશે વિસ્તૃત નોંધ. Date / / Page No. 14.

1. નાના (Minor) ગ્રાહકો.

• નાના (Minor) કોણ છે.?

• ભારતમાં 18 વર્ષથી નાની ઉંમરની વ્યક્તિને કાયદા હેઠળ "નાના" (Minor) કહેવામાં આવે છે. (Indian Majority Act, 1875 અને Indian Contract Act 1872 ની કલમ ૧૧ પ્રમાણે).

• નાના વ્યક્તિ પોતાના નામે કરાર કરી શકતા નથી, એટલે બેંક ખાતુ પણ પોતાના નામે એકલા ચલાવી શકતા નથી.

નાના નું બેંક ખાતુ કેવી રીતે ખોલાય.

• ખાતુ નાનાના નામે ખોલાય પણ તેના માતા-પિતા કે કોર્ટ દ્વારા નિમાયેલ ગાર્ડિયનની સાથે જોડવું પડે.

• ખાતાનું નામ લખાય આ રીતે :-

• "માસ્ટર. રાહુલ શાહ (નાના) દ્વારા ગાર્ડિયન શ્રીમતી પ્રીતિબેન શાહ

• અથવા 'મિસ રિયા પટેલ (Minor) by Father & Natural ~~G~~ Guardian Shri Maheshbhai Patel)

• 18 વર્ષ પૂરા થાય ત્યારે શું થાય? (Attaining Majority)

• જ્યારે નાની વ્યક્તિ 18 વર્ષની થાય છે.

• બેંક તેને પત્ર લખે છે. કે "હવે તમે પુખ્ત થયા છો, નવો KYC કરો

• હવે ગાર્ડિયનની જરૂર નથી, ખાતું પોતે ચલાવી શકે.

Teacher's Signature ____________

maheshwari Tushar R. [signature]

Expt. No. :
Name :

- મહત્વના નિયમો.
- નાના બાળકો લોન લઈ શકતા નથી.
- નાના લોકોને લોન આપવાની ગેરંટી આપી શકતા નથી.
- નાના નોમિની તો બની શકે છે, પણ પૈસા 18 વર્ષ પછી જ મળે.
- આ રીતે બેંકો નાના ગ્રાહકોના હિતોનું રક્ષણ કરે છે. અને કાયદાનું પણ પાલન કરે છે.

2. અભણ (Illiterate) ગ્રાહકો,

અભણ વ્યક્તિ કોણ છે?

- જે વ્યક્તિ વાંચી-લખી શકતા નથી અને પોતાનું નામ પણ લખી શકતા નથી, તેને બેંકિંગમાં "Illiterate Person" કહેવામાં આવે છે, આવી વ્યક્તિ સહી (Signature) કરવાને બદલે આંગળીનો ટીપો (Thump Impression) આપે છે

આંગળીના ટીપાના નિયમો (RBI અને બેંકોના નિયમ પ્રમાણે)

- પુરુષ → ડાબા હાથનો અંગૂઠો [Left hand Thump Impression]
- સ્ત્રી → જમણા હાથનો અંગૂઠો [Right hand Thump Impression]
- ટીપું લીધા પછી બેંક કર્મચારી લખે છે "Left Thump Impression of Shri Ramabhai Patel" અથવા "Right Thump Impression of Smt. Kantaben Desai.

Teacher's Signature ______

- ખાતું ખોલવાની પ્રક્રિયા
- ફોટો જરૂરી (ખાતું ખોલવાના ફોર્મ અને SS ([illegible] પર)
- ઓછામાં ઓછા 2 સાક્ષીઓ (witness) જરૂરી જે ખાતા-ધારકને ઓળખતા હોય
- વિડિયો KYC પણ કરાવી શકાય (હવે ઘણી બેંકોમાં ઉપલબ્ધ)

3. અંધ (Blind) ગ્રાહક.

- અભણ વ્યક્તિથી બિલકુલ અલગ - અંધ વ્યક્તિને બેંકમાં સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર ગ્રાહક માનવામાં આવે છે. કારણ કે.
- તે વાંચી-લખી શકે છે. (બ્રેઇલમાં)
- તે સહી કરી શકે છે. (પોતાની નિયમિત સહી)
- કાયદા હેઠળ તેની ક્ષમતા પૂર્ણ છે. (Indian Contract Act)
- RBI સ્પષ્ટ સૂચના છે" અંધ વ્યક્તિઓ સ્વતંત્ર રીતે બેંક ખાતા ખોલવા અને ચલાવવા માટે સંપૂર્ણપણે સક્ષમ છે.
(Blind person are fully competent to open and operate banke accounts independenty).
- ખાતું ખોલવાની પ્રક્રિયા.
- સામાન્ય ગ્રાહક જેવું જ ફોર્મ ભરાય છે.
- સહી પોતે જ કરે છે. (જેટલી જરૂરતા હોય.

Teacher's Signature ________

Maheshwari Tushar R. [signature]

Expt. No. :

Name :

Date / /

Page No. 17

- ફોટો સાથે KYC નોર્મલ
- જો વ્યક્તિ કોઈપણમાં લખી-વાંચી શકતી નથી હોય તો ક્રેડિટ ફોર્મ પણ આપવામાં આવે છે. (SBI, PNB, BOB જેવી બેંકો માં (ઉપલબ્ધ)

4. પરણિત મહિલા (Married woman) ગ્રાહક.

આજે પરણીત મહિલા 100% સ્વતંત્ર ગ્રાહક છે. તે પોતાના ખાતું ખોલી શકે, ચલાવી શકે, લોન લઈ શકે, લોકર લઈ શકે. એમાં જ! પતિની પરવાનગી કે સહીની જરૂર નથી.

ખાતું કેવી રીતે ખોલાય છે? (વિકલ્પો).

ખાતાનું નામ લખવાની રીત:-

માત્ર પોતાના નામે.
પતિના નામ સાથે (પરંપરાગત રીત)
મંગળસૂત્ર નામ (કેટલીક જગ્યાએ)

ઉદાહરણો

Smt. Priyanka R. Shah
Smt. Priyanka W/o Rajeshbhai Shah
Smt. Priyanka Rajesh Kumar Shah

ક્યારે વપરાય છે
ઓફિસ વધુ વપરાતું (આધુનિક)
ગામડે કે જૂની મહિલાઓ પસંદ કરે છે.
ગુજરાત - રાજસ્થાનમાં લોકપ્રિય.

Teacher's Signature ____

Maheshwari Tushar R. [signature]

Expt. No. :
Name :

Date / /

- ઉદાહરણ ૨ - હાઉસ વાઇફ - ૩૨ વર્ષની નેહાબેન ઘરે જ છે. પતિ વિદેશમાં છે પણ તેમણે SBI માં ₹ 50 લાખ નું હોમ લોન લીધું છે. → ખાતું નામ Smt Neha K. Patel લોન પોતાના નામે, પતિની સહીની જરૂર નહિ - મહિને હપ્તા પોતે જ ભરે છે.

ઉદાહરણ ૨ - બિઝનેસ વુમન રેખાબેન પોતાની બ્યુટિ પાર્લર ચલાવે છે HDFC માં કરંટ ખાતું + ₹ 20 લાખ ઓવરડ્રાફ્ટ લીધું છે. ખાતું નામ Rekhaben M. Desai (Proprietor) ચેકબુક નેટ બેન્કિંગ ક્રેડિટ કાર્ડ - બધું પોતાના નામે.

5 પાગલ / માનસિક રીતે અસ્વસ્થ (Lunatic / Person of unsound mind) ગ્રાહક

- ગુજરાતીમાં - સરળ અને સંપૂર્ણ સમજૂતી + ઉદાહરણો

- ૧. કાયદાકીય સ્થિતિ (મૂળ મહત્ત્વની)

- ભારતીય કરાર કાયદો (Indian Contract Act 1872 કલમ ૧૧ & ૧૨) કહે છે.
  જે વ્યક્તિ માનસિક રીતે સ્વસ્થ નથી અને વસ્તુની સમજ નથી તે કરાર કરી શકતો નથી. → એટલે તેનું બેંક ખાતું એકલું ચલાવી શકાતા નહી અને નવું ખાતું પણ ખોલી શકાય નહીં.

- 2. બેંકને "ખબર" પડે તો શું થાય?

- જો બેંકને ખબર પડે કે ગ્રાહક માનસિક રીતે અસ્વસ્થ છે તો બેંક તરત જ ખાતું ફ્રીઝ (બંધ) કરી દે છે - ન કોઈ પૈસા ઉપાડ.

Teacher's Signature ____________

6. સંયુક્ત ખાતું (Joint Account) અને તેના ધારકો.

સંયુક્ત ખાતું શું છે?

• એક જ ખાતું જેમાં 2 કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓનું નામ હોય અને તેઓ બધા માલિક હોય આવા વધુ પતિ-પત્ની માતા-પિતા-દીકરો, ભાઈ-ભાઈ, બિઝનેસ પાર્ટનર. વચ્ચે થાય છે.

સંયુક્ત ખાતાના 4 મુખ્ય પ્રકાર (Mode of operation)

* પ્રકાર

1. Either or survivor (E or S) સૌથી વધુ પ્રચલિત
2. Anyone of survivor બધા કે એક પણ
3. Jointly / Jointly operated બધાએ સાથે મળીને
4. Former or survivor પહેલા વ્યક્તિ મુખ્ય

* કોઈ ચલાવી શકે છે.

બંને માંથી કોઈ એક પણ ચલાવી શકે.

બધા કે એક પણ ચલાવી શકે.

બધાની સહી જરૂર (ચેક/ઉપાડ માટે)

માત્ર પહેલી વ્યક્તિ ચલાવે બીજી નહીં

Teacher's Signature ____

maheshwari Tushar R.

Expt. No. :
Name :

Date / /

મૃત્યુ પછી શું થાય?

બાકીની વ્યક્તિ ને આખું ખાતું મળી જાય છે

બાકી રહેલા સર્વાઇવરને મળે

મૃત્યુ પછી પણ બધાની સહી જરૂરી રહે.

પહેલી વ્યક્તિ મરે તો બીજાને મળે.

ઉદાહરણો

1. પતિ-પત્ની (Either or Survivor) કોઈ એક મરી જાય તો બીજાને તરત પૈસા મળે
2. માતા (65 વર્ષ) + દિકરો (Former or Survivor) ખાતા જીવે ત્યાં સુધી એકલા ચલાવે પછી દિકરાને.
3. બે ભાઈઓનો બિઝનેસ (Jointly) બંનેની સહી વગર કોઈ એક ન ઉપાડે (સુરક્ષા માટે)
4. દિકરી + પિતા (વિદેશ ગઈ દિકરી) Anyone Survivor દિકરી વિદેશમાં હોય તો પિતા ચલાવી શકે

7. પાર્ટનરશિપ ફર્મ (Partnership Firm) ખાતું

1. પાર્ટનરશિપ ફર્મ શું છે?

• બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓએ સાથે મળીને બિઝનેસ ચલાવવા માટે બનાવેલ સંસ્થા ભારતમાં આ Indian Partnership Act 1932 હેઠળ છે.

Teacher's Signature ____

maheshwari Tushar R

Expt. No. :
Name :

Date / /
Page No. 21

૨. બેંકમાં ખાતુ કેવી રીતે ખોલાય છે.

ખાતાનું નામ લખાય છે. — ઉદાહરણ
ફર્મ ના નામે. — M/s. Shreeji Traders
અથવા — M/s. Patel Brothers.
(M/s. = Messers = પાર્ટનરશિપ ફર્મ)

ખાતું ખોલવા માટે જરૂરી દસ્તાવેજ (ફરજિયાત)

દસ્તાવેજ	નોંધ
પાર્ટનરશિપ ડીડ (Partnership Deed)	નોટરી કરાવેલી કોપી જોઈએ
ફર્મનું Pan કાર્ડ	ફર્મના નામે જ હોવો જોઈએ
GST સર્ટિફિકેટ (જો લાગુ હોય)	
Shop Act license / Udyam રજિસ્ટ્રેશન	
બધા પાર્ટનરનું KYC (આધાર + Pan)	
Authority Letter	કોણ ખાતું ચલાવશે તે લખવું
ફર્મની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસનો પુરાવો	લાઇટબિલ / રેન્ટ એગ્રીમેન્ટ

Teacher's Signature ______

maheshwari Tushar R. [signature]

Expt. No. :
Name :

Date / /

8. હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબ (Hindu undivided family HUF) ખાતુ.

HUF શું છે.

- હિન્દુ જૈન, શીખ અને બૌદ્ધ કુટુંબ માટે જ છે
- એક અલગ "કાનૂની વ્યક્તિ" (separate legal entity) માનવામાં આવે છે
- આમાં પૈતૃક મિલકત + કુટુંબ ની કમાણીનો ઉમેરો થાય છે.
- ટેક્સ રિટર્ન અલગ ભરાય છે, PAN અલગ હોય છે.

ખાતાનું નામ આમ રહે છે
કર્તા (સૌથી મોટા પુરુષનું નામ + (HUF)
અથવા

ઉદાહરણ

Shri Rajeshbhai M. Patel (HUF)
Rajeshbhai M. Pate (Karta) Hindu undivided family.

ખાતું ખોલવા માટે જરૂરી દસ્તાવેજ (ફરજિયાત)

દસ્તાવેજ :- HUF નું PAN કાર્ડ
HUF ડીડ (HUF Deed)
કર્તાનું KYC (આધાર + PAN)
બધા કોપાર્સનર્સની સહી + જન્મતારીખ

Teacher's Signature

maheshwari Tushar R.

Expt. No. :

Name :

Date / /

કર્તાની ઘોષણા (Affidavit)

એકનું પોતાનું HUF હોય

નોંધ :- HUF ના નામે જ હોવું જોઈએ

નોટરી કરાવેલી અથવા સ્ટેમ્પ પેપર પર

(કર્તા, પત્ની, દિકરા - દિકરી, વહુ, પૌત્ર, પૌત્રી)

કે તે કર્તા છે અને કુટુંબ અવિભાજિત છે

SBI, HDFC, ICIC, Axis બધી બેન્કોમાં છે.

Teacher's Signature